

คณะราชทูตสยามไปทำอะไรที่งาน Paris Expo 1867 มหกรรมยิ่งใหญ่ของโลก

กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม

พื้นที่จัดงานขนาดใหญ่กว่า 500 เอเคอร์ ในกรุงปารีส (ภาพจาก wikipedia.org)

คณะราชทูตที่เดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศฝรั่งเศสที่คนไทยคุ้นเคยกันดีคือคณะราชทูตของโกษาธิบดี (ปาน) ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในสมัยปลายของอยุธยา โดยคณะราชทูตคณะนี้นับเป็นการเปิดโฉมหน้าการทูตยุคใหม่ก็ว่าได้ แต่ยังมีอีกคณะราชทูตหนึ่งที่มีความสำคัญปรากฏบนหน้าประวัติศาสตร์คือ คณะราชทูตของเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4

เมื่อจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 แห่งฝรั่งเศส (Emperor Napoleon III) จัดงานมหกรรมโลก Paris Exposition Universelle ค.ศ. 1867 จึงทูลเชิญให้รัชกาลที่ 4 จัดส่งผู้แทนสยามไปออกร้านในงานนี้ด้วย รัชกาลที่ 4 ทรงตอบรับทันทีด้วยความพอพระทัย เพราะเสมือนเป็นการแสดงให้เห็นว่าสยามได้รับการยอมรับระดับหนึ่งในเวทีนานาชาติ ทรง

ถือว่าเป็นความสำเร็จครั้งใหญ่ในรัชสมัย จิตรกรโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ เป็นราชทูต และพระราชเสนาเป็นอุปทูต เดินทางพร้อมคณะไปยังประเทศฝรั่งเศสเพื่อถวายพระราชสาส์น และเจรจาข้อพิพาทหลายเรื่องโดยเฉพาะเรื่อง

เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค) เกี่ยวกับดินแดนเขมร ซึ่งค้างคามานับ 10 ปี

ภาพจาก wikipedia

คณะราชทูตออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ในวันอาทิตย์ที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2409 (ค.ศ. 1867) โดยเรือกำปั่นชื่อเจ้าพระยา และเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ได้พาภรรยาหลวงของท่านคือ ท่านผู้หญิงอ่วม เดินทางไปกับคณะราชทูตด้วย ท่านผู้หญิงอ่วมจึงถือเป็นสตรีชาวสยามคนแรกๆ ที่เดินทางไปทวีปยุโรป (ไกรฤกษ์ นานา, 2552 : 28)

งานมหกรรมโลก Exposition Universelle ณ กรุงปารีส ฝรั่งเศส ค.ศ. 1867 ภาพจาก Wikipedia

คณะราชทูตเดินทางไปถวายพระราชสาส์นของรัชกาลที่ 4 แต่จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 ณ พระราชวังซังต์คลอต์ ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งทำยที่สุดแล้วการเจรจาก็ลุล่วงด้วยดี สามารถตกลงทำสัญญาเรื่องเขตแดนเขมรได้ รวมถึงข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องคนในบังคับซึ่งได้ผลลัพธ์การเจรจาที่ดี จนถือได้ว่าเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงของเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์กับคณะราชทูตชุดนี้เลยทีเดียว

นายเกรอ้ง (M.A. Grehan) กงสุลสยามประจำกรุงปารีส มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยามธูรานุรักษ์ ได้เขียนเล่า บรรยากาศการมาเยือนของคณะราชทูตนี้ ในหนังสือชื่อ ราชอาณาจักรสยาม (Le Royaume de Siam) มีรายละเอียดดังนี้

ภายในบริเวณส่วนจัดแสดงสินค้าของจีน ญี่ปุ่น และสยาม ในงานมหกรรมโลก Paris Exposition Universelle ณ กรุงปารีส ฝรั่งเศส ค.ศ. 1867 ในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส le monde illustre ภาพจากหนังสือ สมุดภาพรัชกาลที่ 4 วิกฤตและโอกาสของรัตนโกสินทร์ในรอบ 150 ปี

“พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งตั้งให้ราชทูตรวม 2 ท่าน นำพระราชสาส์นและเครื่องมงคลราชบรรณาการไปถวายจักรพรรดินโปเลียน ที่ 3 เพื่อแสดงคารวะและเพื่อให้พิจารณาสนธิสัญญา ฉบับใหม่ ซึ่งจะแบ่งดินแดนเขมร [หมายถึงเขมรส่วนนอก รวมทั้งพนมเปญ – ไกรฤกษ์ นานา, 2556: 150] ออกจากเขตแดนของสยามโดยสิ้นเชิง เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นที่พระราชวังซังต์คลูด์

สัญญาฉบับนี้ได้ลงนามกันเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 1867 ระหว่าง ฯพณฯ เลอ มาร์ควิส เดอ มุสติเอ (S. EXC. M. Le. Marquis de Moustier) รมว. ว่าการต่างประเทศ กับราชทูตของพระเจ้ากรุงสยาม และทางการได้มอบหมายให้ท่านเชเน เดอ เบลกูร์ (M. Du Chesne de Bellecourt) เป็นราชทูตพิเศษ ผู้มี

อำนาจเต็ม เดินทางไปแลกเปลี่ยนสัญญากันถึงเมืองบางกอก วันที่ 24 พฤศจิกายน ปีเดียวกัน คณะของท่าน
เดินทางมากับเรือรบชื่อลาลาม (L'Alarme) และได้เดินทางกลับออกมาเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 1867”

ภาพวาดซุ้มประตูสยาม บริเวณทางเข้าส่วนจัดแสดงของสยาม ในงานมหกรรมโลก Paris Exposition Universelle ณ กรุงปารีส ฝรั่งเศส ค.ศ. 1867 ในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส le monde illustre ภาพจากหนังสือ สมุดภาพรัชกาลที่ 4 วิกฤตและโอกาส ของรัตนโกสินทร์ในรอบ 150 ปี

งานมหกรรมโลก หรือ Paris Exposition Universelle จัดขึ้นระหว่างวันที่ 1 เมษายน ถึง 3 พฤศจิกายน ค.ศ. 1867 มีผู้เข้าร่วมงานหลายล้านคน ประมาณกันว่าอาจมากถึง 15 ล้านคนเลยทีเดียว ภายในงานมี 45 ประเทศ และ 33 อาณานิคมจากทั่วโลกทั้งแอฟริกาและเอเชียเข้าร่วมงานอย่างคึกคัก มีการประดับตกแต่งด้วยต้นไม้ ดอกไม้ น้ำพุ และน้ำตกอย่างสวยงาม ศาลา (Pavilion) ของหลายชาติ เช่น อังกฤษนำประภาคารมาเป็นศาลากลางน้ำ ญี่ปุ่นก็จำลองพระราชวังมาเป็นศาลาประจำชาติ เป็นต้น

งานจัดขึ้นในบริเวณช็องเดอมาร์ส (Champ de Mars) ริมน้ำแซน เนื้อที่จัดงานราว 119 เอเคอร์ หรือประมาณ 300 ไร่ ซึ่งแต่เดิมเป็นที่สวนสนามของทหารฝรั่งเศส มีการก่อสร้างอาคารหลักขนาดใหญ่เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าปลายมน ยาว 1,608 ฟุต (490 ม.) กว้าง 1,247 ฟุต (380 ม.) ภายในอาคารมีส่วนแสดงนวัตกรรมและของแปลกประหลาดจากทั่วทุกมุมโลก รวมถึงความบันเทิงหลายรูปแบบ และร้านค้าจำนวนมากที่จำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกต่าง ๆ จากต่างประเทศ ส่วนบริเวณนอกอาคารก็ล้อมรอบด้วยอาคารย่อย ๆ อีกหลายร้อยอาคาร มีพื้นที่กิจกรรมอื่น ๆ รวมถึงศาลาของชาติต่าง ๆ

อาคารหลักในงานมหกรรมโลก Paris Exposition Universelle ณ กรุงปารีส ฝรั่งเศส ค.ศ. 1889 ภาพจาก Wikipedia

งานมหกรรมโลกครั้งนี้มีบุคคลสำคัญ ๆ เข้าชมงาน เช่น ซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 2 แห่งรัสเซีย (Tsar Alexander II of Russia), กษัตริย์วิลเลียมที่ 1 แห่งปรัสเซีย (King William of Prussia), บิสมาร์ก (Otto von Bismarck) เสนาบดีแห่งปรัสเซีย และจักรพรรดิฟรานซ์ โจเซฟ แห่งออสเตรีย (Franz Josef of Austria) แม้งานนี้จะสามารถดึงดูดผู้คนจากทุกสารทิศทั่วทวีปยุโรปและอเมริกาได้จำนวนมาก แต่เจ้าภาพจัดงานกลับประสบปัญหาขาดทุน เพราะการจัดงานเป็นไปอย่างหรูหราเหมือนงานรื่นเริงเฉกเช่นงานคาร์นิวัล (Carnival)

จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 มีพระราชประสงค์จัดงานมหกรรมโลกครั้งนี้ขึ้นเพื่อแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในรัชสมัยของพระองค์ แต่การทุ่มงบประมาณจำนวนมากจนขาดทุนกลับทำให้ฝรั่งเศสได้รับผลกระทบในระยะยาว และส่งผลกระทบต่อถึงช่วง สงครามฟรังโก-ปรัสเซีย (Franco-Prussian War) ค.ศ. 1870-1871 (อ่านเรื่องผลของสงครามเพิ่มเติม ที่นี่) ที่ทำให้ฝรั่งเศสพ่ายแพ้เยอรมนีอย่างย่อยยับ และระบอบกษัตริย์ในฝรั่งเศสก็ถึงกาลสิ้นสุด

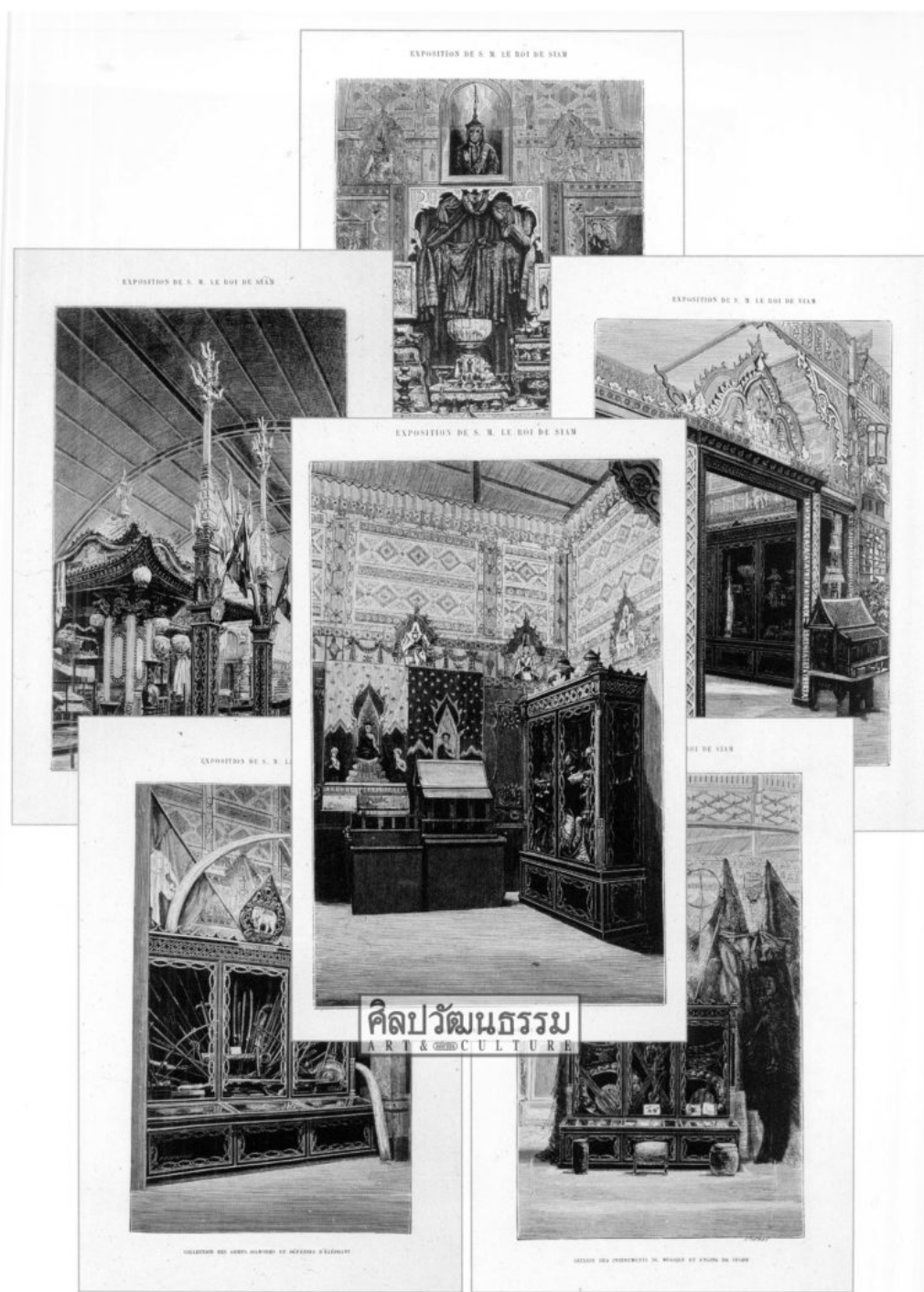

ศาลา (Pavilion) ของชาติต่าง ๆ ในงานมหกรรมโลก Paris Exposition Universelle ณ กรุงปารีส ฝรั่งเศส ค.ศ. 1867 ภาพจาก Wikipedia

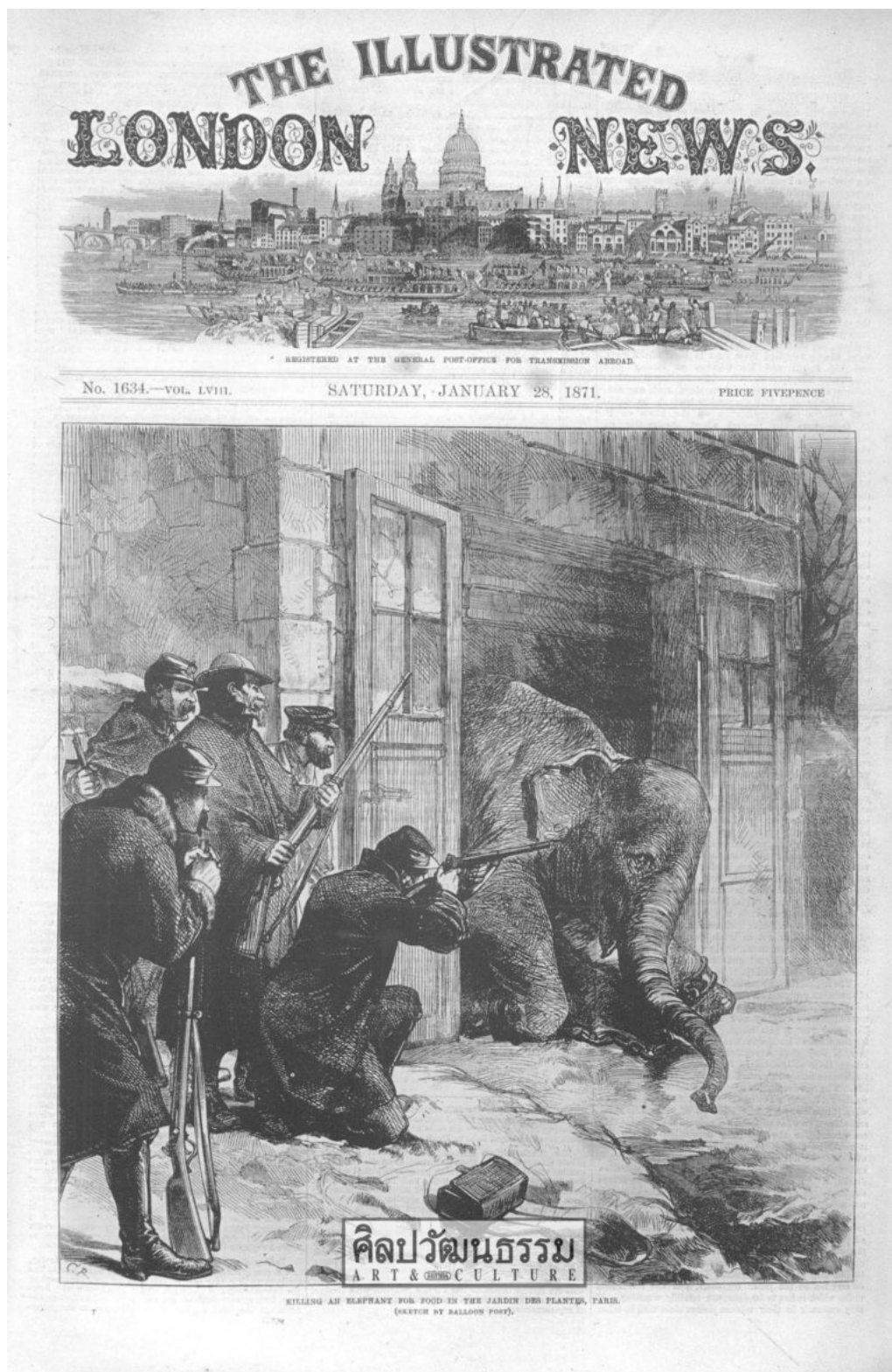
ในโอกาสการจัดงานมหกรรมโลกนี้ เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ยังได้รับเกียรติจากรัฐบาลฝรั่งเศสให้เป็นตัวแทนของชาวสยามในการรับเหรียญทองคำเชิดชูเกียรติจากการชนะเลิศการประกวดสินค้าพื้นเมืองที่นำมาแสดงในงานมหกรรมโลก Paris Exposition Universelle ณ กรุงปารีส เรียกได้ว่าเป็นสิ่งเชิดหน้าชูตาชาวสยามบนเวทีโลกที่จัดนอกประเทศเป็นครั้งแรก (ไกรฤกษ์ นานา, 2552 : 30)

ศาลาของประเทศไทย งานมหกรรมโลก Paris Exposition Universelle ณ กรุงปารีส ฝรั่งเศส ค.ศ. 1867 ภาพจาก Wikipedia

ลู่จิบัตรที่ระลึกแสดงภาพมุมต่าง ๆ ในส่วนจัดแสดงของประเทศสยามภายในงานมหกรรมโลก Paris Exposition Universelle ณ กรุงปารีส ฝรั่งเศส ค.ศ. 1867 ภาพจากหนังสือ สมุดภาพรัชกาลที่ 4 วิกฤตและโอกาสของรัตนโกสินทร์ในรอบ 150 ปี

ช่วงบรรณาการจากสยาม ที่ทหารฝรั่งเศสจำเป็นต้องฆ่าเพื่อฆ่าเพื่อฆ่าและเพื่อฆ่าเป็นอาหารแจกจ่ายแก่ชาวปารีสคราวสงครามฝรั่งเศส-ปรัสเซีย (Franco-Prussian War) ภาพจากหนังสือพิมพ์อังกฤษ The Illustrated London News ภาพจากหนังสือ สมุดภาพรัชกาลที่ 4 วิกฤตและโอกาสของรัตนโกสินทร์ในรอบ 150 ปี

บรรณานุกรม:

ไกรฤกษ์ นานา. (2552). ค้นหารัตนโกสินทร์ สิ่งที่เราอาจไม่ใช่ทั้งหมด. กรุงเทพฯ: มติชน

_____. (2550). สมุดภาพรัชกาลที่ 4 วิกฤตและโอกาสของรัตนโกสินทร์ในรอบ 150 ปี. กรุงเทพฯ:

มติชน

_____. (2556, 10 สิงหาคม). ทิ้งหลักฐานใหม่ เก่าที่สุด! ประวัติพระบรมรูปปั้นพระเจ้าแผ่นดินไทยมีต้น

กำเนิดจากไหน?. ศิลปวัฒนธรรม. 34(10): 150-152.

PARIS, FRANCE 1867 Exposition Universelle. (2019), from jdpecon.com/expo/

wfparis1867.html

กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม “คณะราชทูตสยามไปทำอะไรมากงาน Paris Expo 1867 มหกรรมยิ่งใหญ่ของ

โลก” [ออนไลน์] เผยแพร่วันที่ 3 เมษายน 2562 เข้าถึงข้อมูล วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ.2563 จาก

https://www.silpa-mag.com/history/article_30274